

A DRÓNOK KAPCSÁN FELMERÜLŐ EGYES BÜNTETŐ ANYAGI ÉS ELJÁRÁSI JOGI KÉRDÉSEK¹

1. Alapvetés

Repülő drónoknak alapvetően a pilóta nélküli repülő eszközöket² nevezzük, melyek közé tartozik a kézi vezérlésű játékhelikoptertől a komolyabb, quadcoptereken át a milliós értékű, programozható eszközökig bármilyen drón.³ A köztudomással ellentétben nem elsősorban az amerikai hadsereg által felderítésre vagy légicsapás mérésre használt pilóta nélküli repülőgépekre kell gondolnunk, hanem azon pilóta nélküli – okos repülőgépekre is – amelyeket katasztrófa sújtott területen használnak felderítésre, károk felmérésére, illetve kisebb szállítmányok (pl. gyógyszerek) célba juttatására, vagy akár csomagküldési célokra. Használják őket erdészeti és árvízvédelmi feladatokra, illetve egyre elterjedtebb a fotózásra, illetve videózásra történő igénybe vételük, amint azt számos sportesemény közvetítése kapcsán megtapasztalhattuk.

A tudósok ma már kísérleteket folytatnak kézi irányítás nélkül, önálló repülésre képes drónok kifejlesztésére is.⁴ Ezek esetleges csoportos alkalmazása az egy eszköz által nehezen lefedhető nagyobb területen, vagy hosszú ideig tartó folyamatos megfigyelés esetén is igénybe vehető.

¹ A tanulmány a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) által a távirányított repülő (drónok) használatából eredő adatvédelmi és a magánélet sérthetlenségét biztosító megfontolásokról Budapesten, 2015. február 5-6. napján rendezett nemzetközi konferencián elhangzott előadás szerkesztett, továbbfejlesztett és hatályosított változata.

² Az angolszász szakirodalomban gyakran használt mozaikszóval élve: UAV („unmanned aerial vehicle”).

³ Átfogóan lásd PALIK Máttyás (szerk.): Pilóta nélküli repülés profiknak és amatőröknek. Második, javított kiadás. NKE, Budapest, 2013., DOUGHERTY, Michael J.: Drones: An Illustrated Guide to the Unnamed Aircraft that are Filling Our Skies. Amber Books Limited, Phoenix, 2015. és ELLIOT, Alex: Drónok kézikönyve. Cser Kiadó, Budapest, 2017.

⁴ Ehhez lásd CHENG, Hong: Autonomous Intelligent Vehicles. Theory, Algorithms, and Implementation. Springer, London, 2011.

A nem katonai, azaz polgári használatban álló repülő drónok általában nem különböznek a távirányítású repülő- vagy helikopter modellektől. Tartalmazznak egy kisméretű fedélzeti számítógépet, és általában egy kamerát. Működtethetők Wi-Fi-n keresztül, rádiókapcsolaton, okos telefonról, tabletről, vagy kifejezetten erre készített irányító készülékekről.

A civil felhasználók közé elsősorban a légi felvételeket használó sportközvetítések tartoznak, de igénybe veszik ezeket a régészek, térképészek, árvízvédelmi szakemberek és meteorológusok is. Igénybe vehetők továbbá mezőgazdasági megfigyelésekre is.

Utalni kell azonban arra is, hogy mind az Európai Unióban, mind Magyarországon a drónok egyre nagyobb számban jelennek meg, noha jelentős mértékben hiányzik a nemzeti és az uniós szabályozás.⁵ Ugyanakkor katonai, bűnüldözési, kereskedelmi, tudományos és magáncélú felhasználásuk napról napra, egyre jobban terjed.

Felmerült ezért az igénye annak, hogy a hatóságok kezeljék azon aggályokat, amelyek a magánélet zavartalanságának biztosítása körül ezen jelenség kapcsán támadtak.⁶ Indokolt javaslatokkal ellátni a jogalkotókat, az iparági és piaci szereplőket, valamint a magáncélú felhasználókat is a törvényes felhasználás érdekében.

Nem lehet vitás, hogy a repülő drónok használata kihatással lehet az alapvető emberi és szabadságjogokra.⁷

Magyarországról elmondható, hogy a repülő eszközökre és azok használatára a légügyi törvényben írtakat kell alkalmazni, ugyanakkor a drónok használatához a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által kiadható frekvencia-engedélyre is szükség van. Meg kell ugyanakkor felelni a légi távérzékelés engedélyezésének és a távérzékelési adatok használatának rendjéről szóló jogszabályoknak is. A bűnül-

⁵ Az európai uniós szintű szabályozás – az EASA (Európai Repülésbiztonsági Ügynökség) ajánlásai alapján – 2019-re várható, illetve az eredetileg 2017 nyarára tervezett hazai rendeleti szabályozásra is várni kell még. Az Európai Unió jelenleg egységesnek nevezhető szabályozással még nem rendelkezik. Az egyetlen eldöntött kérdés, hogy az EU 216/2008/EK számú rendelete alapján, valamennyi Európában megtalálható 150 kg feletti drón az EASA hatáskörébe tartozik, amelyeket a hagyományos repülőeszközökhöz hasonlóan regisztrációkötelesek. Jelen helyzetben a 150 kg alatti eszközök szabályozása a tagállami szabályozás körébe tartozik. A Tanács 2006. február 27-i 394/2006/EK Rendelete alapján külön kategóriába, kettős felhasználású termékek közé tartoznak a 300 km feletti hatótávval illetve 500 kg hasznos tömeg feletti teherbírással rendelkező drónok, így birtoklásuk és exportjuk egyedi engedélyhez kötött.

⁶ TAKAHASHI, Timothy T.: Drones and Privacy. *The Columbia Science & Technology Law Review* 2012/3. 72-114. o.

⁷ MÉRGET, Frédéricric: The Humanitarian Problem with Drones. *Utah Law Review* 2013/5. 1283-1319. o. és KNOOPS, Geert-Jan Alexander: Drones at Trial: State and Individual (Criminal) Liabilities for Drone Attacks. *International Criminal Law Review* 2014/1. 42-81. o.

dőzés körében nem lehet vitás az sem, hogy mind az Alkotmányvédelmi Hivatal, mind a Terrorelhárítási Központ és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat is érdekelt lehet a repülő drónok alkalmazásában.

Kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani azon eseményeknek, amelyek során a repülő drónok balesetet okoznak. Magyarországon is előfordult már, hogy fesztiválon emberek közé zuhant drón.

Sajnálatos tény, hogy ugyan a Légügyi Hivatal számtalan engedélykérelmet vizsgál évente, de ugyanakkor ezek többszöröse esetében állapítható meg, hogy illegálisan röptetnek drónt.

Ezek a légi közlekedés biztonságára is kihatással lehetnek, hiszen a repülőgépek vagy helikopterek pilótái csak akkor veszik észre ezen eszközöket, amikor a baleset már nem hárítható el. Ennek kapcsán nem hagyható figyelmen kívül, hogy a mentő vagy rendőrségi helikopterek, valamint a katasztrófavédelem légi járművei szabadon használják a légtér részeit, azaz, nem a légi útvonalakon közelítik meg elsősorban céljukat.

Ilyen esetekben előfordulhat, hogy a repülő drónok képzetlen kezelője nem képes elhárítani a balesetet a szabályosan közlekedő légi jármű felbukkanása esetén. Szükséges ezért a szabályozás annak érdekében, hogy a légi irányításért felelős hatóság folyamatosan lássa, érzékelje a repülő drónt, és értesíteni, vagy utasítani tudja annak használóját a baleset lehetősége esetén.

A magyar jogi szabályozás tekintetében az is megállapítható, hogy csak eseti, vagy korlátozott légtér igénybe vételére vonatkozó engedéllyel és tevékenységi jóváhagyással lehet drónt röptetni, maximum 150 méteres magasságig, és 25 kg-nyi tömeghatárig. A Légügyi Hivatal biztosítja a kért koordináták által határolt terület légtérét, ahol más légi jármű nem jelenhet meg munkavégzés ideje alatt.

Ugyanakkor megállapítható – miként az Európa legtöbb országában is megfigyelt jelenség –, hogy a drón-használók legtöbbször nem rendelkeznek légi jármű vezetésére vonatkozó hivatalos képesítéssel. Különösen igaz ez pl. a játékboltokban megvásárolt eszközök használói esetén. Ilyenkor igazolni kellene a hatóság felé, hogy a használó a pilóta nélküli légi jármű használatára vonatkozó felelősségbiztosítással, kezelési és karbantartási útmutatóval rendelkezik.

Ez azonban Magyarországon nem számon kérhető, és számtalan olyan forgalmazó van, amely az értékesített eszköz használati oktatását elvégzi, de számos olyan is, amely erre nincs berendezkedve.

Mindezek a kérdések felvetik annak igényét, hogy a repülő drónok használatát a büntető anyagi jog és eljárásjog szempontjából is vizsgáljuk. Céлом ezért annak bemutatása, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.), valamint a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a további-

akban: új Be.)⁸ milyen mértékben alkalmas a repülő drónok által keltett problémák kezelésére.

ULPIANUS szerint: „A jog szabályai a következők: tisztességesen élni, mást nem sérteni, mindenkinek megadni a magáét.”

Ezen bölcsesség olyan korból származik, amikor a technikai fejlődés még kisebb problémák elé állította mind a jogalkotót, mind a jogalkalmazót. A „mást nem sérteni” elve azonban napjainkban újabb és újabb szabályozási igénnyel jelentkezik a jogalkotó számára.

Az emberi méltóság, az általános cselekvési szabadság, a magánszféra, valamint az élet- és a testi épség szabadságának Alaptörvény által védett érdekeit ma már a repülő drónok is képesek veszélyeztetni.

A játékoktól, a katonai célú felhasználásig, a közlekedés biztonságán át jogos igények merülnek fel a szabályozás iránt.

A büntetőbíró azonban elsősorban a következményeket vizsgálja, amelyek a repülő drónok használata kapcsán jelentkeznek. Ezek lehetnek negatív következmények, amennyiben bűncselekmény történik, illetve pozitív hatásuk is észlelhető, abban az esetben, ha a repülő drón büntetőeljárás során felhasználható bizonyítékot szolgáltat.

Ebből kiindulva, személyes véleményem, hogy jelenleg új jogi szabályozás az általunk vizsgált jogterületeken alapvetően nem szükséges. A napjainkban felmerülő problémákat mind a Btk., mind az új Be. megfelelő módon képes kezelni. Azaz, mind a balesetek, mind a szándékos bűncselekmények, illetve a bizonyítás kérdései a hatályos törvényünk alapján – túlnyomó részben – megoldhatóak.

Természetesen előfordulnak olyan esetek is, amikor a jelenlegi szabályozás nem alkalmazható a repülő drónok alkalmazása körében. Ebben a körben elsősorban talán a jogos védelem (Btk. 21–22. §) és a magánlaksértés (Btk. 221. §) kérdése vizsgálható.

Számunkra ezért a büntetőjogon kívüli jogalkotás igénye fogadható el, illetve a Btk. és az új Be. csupán kisebb mértékű módosítása.

Határozott véleményem, hogy a Btk. Különös Részébe új törvényi tényállás megállapítása nem szükséges. Ennek érdekében – a teljesség igénye nélkül – igyekszem bemutatni olyan bűncselekményeket, amelyek repülő drón jogellenes alkalmazása esetén felhasználhatók. Engedély nélküli, vagy esetlegesen regisztráció nélküli használat esetében legfeljebb szabálysértést tartok elképzelhetőnek; ebben az esetben helye lehet új szabálysértési tényállás alkotásának. Ebben a gondolatkörben különös tekintettel kell lenni a játékboltok rendkívül széles „választékára”.

Ugyancsak hasonló – szabálysértés – lehet pl. az engedélytől (akár frekvencia) eltérő használat is.

⁸ Hatályba lépett 2018. július 1. napján.

2. A Btk. alkalmazásának kérdései drónok viszonylatában

2.1. A JOGOS VÉDELEM

A büntető anyagi jog területén az elsődleges probléma a jogos védelem kérdésének megítélésénél jelentkezik.⁹

A Btk. 22. § (1) bekezdése alapján nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai, vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

Az nem lehet vitás, hogy a drón képes lehet támadni az Alaptörvényben foglalt olyan releváns jogokat, mint az élet, szabadság és a személyi biztonság.¹⁰

Ugyanakkor a vizsgált jogintézmény kapcsán számos probléma merül fel. A jogos védelem ugyanis alapvetően embertől származó támadás elhárítására szolgál. Mind a gyakorlat, mind a jogirodalom csupán az aktív emberi magatartást vizsgálta, és ennek kapcsán értelmezte a jogos védelem kérdését.¹¹

Előfordulhat ugyanakkor természetesen, hogy a saját, vagy más személye vagy javai elleni támadást közvetett módon, műszaki eszköz által is megvalósítható.

A tipikus példa azonban a személy testi épsége elleni támadás. Kérdés, hogy ilyennek minősülhet-e a drón embereknek történő szándékos nekivezetése; amelyre eddig gyakorlati példa nem volt. A tárgyi javak ellen nehezen elképzelhető, hiszen ez inkább elsősorban a katonai célú felhasználást feltételezi, amelyben a büntetőjog ezen jogintézményének értelemszerűen nincs szerepe. Ráadásul ez a fajta „felhasználás” lényegében együtt jár a drón elvesztésével is.

A következő kérdés, hogy a védekező magatartásnak ki ellen kell irányulnia. A drón mint műszaki eszköz, vagy az azt irányító személy ellen.

Könnyebben értelmezhető a támadás intézett mivoltja abban az esetben, ha a drón működik, vagy közvetlen támadással fenyeget.

Ennek megítélése pl. egy ingatlan fölé reptetett drón esetén rendkívül nehéz. Aligha tekinthetjük intézett támadásnak azt, ha kertünk fölött azért röpköd egy drón, mert azzal valaki játszik, vagy akár rólunk akar jogsértéssel felvételeket készíteni.

⁹ Az észak-amerikai szakirodalomban ezt a kérdéskört behatóan vizsgálja A. Michael FROOMKIN, A. MICHAEL – COLANGELO, P. Zak: Self-Defense against Robots and Drones. Connecticut Law Review. 2015/1. 36-56. o.

¹⁰ A jogintézmény bemutatásához a recens szakirodalomból lásd BELOVICS Ervin: Büntetőjog I. Általános Rész. HVG-ORAC, Budapest, 2017. 240-259. o. és GELLÉR Balázs – AMBRUS István: A magyar büntetőjog általános tanai I. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017. 261-286. o.

¹¹ A 4/2013. BJE szerint ugyanakkor, amennyiben az aktív magatartással megvalósuló támadás jogellenes állapotot eredményez, annak fenntartása érdekében a támadó által tanúsított passzív magatartás is jogtalan támadásnak minősül.

További probléma a gyakorlat azon értelmezése, mely szerint a támadást nem kell kivárni, elegendő, ha az közvetlenül fenyeget. A kérdés, hogy vajon lelőhető-e a drón, amelyről az feltételezhető, hogy személyem ellen támadást intéz.

A fenti kérdésfeltevés nyilvánvalóan képtelennek tűnik, hiszen a jogos védelem a támadó személye ellen irányul, aki viszont esetünkben nem is biztos, hogy a látókörben van, és a megtámadott személy észlelni képes.

A fenyegető támadás megítélése pedig még nehezebb, a társadalomra veszélyességben való tévedés [Btk. 20. § (2) bek.], azaz a vélt jogos védelem esetén, amely sokkal gyakrabban lehet megállapítható ezekben az esetekben.¹²

A szükséges elhárítási módok meghatározása pedig szinte lehetetlen, mert nem tudjuk, hogy a drón ellen, vagy az irányító ellen vehetők-e igénybe. További probléma, hogyan vizsgálható a szükségesség egy géppel szemben, amely adott esetben rendkívül kisméretű is lehet. A játékboltokban ma már olyan készülékeket is lehet vásárolni, amelyek szándékos embernek történő nekivezetése esetén sem okoznak sérüléseket. Ugyanakkor előfordulnak olyan nagyobb méretű – pl. televíziós közvetítésre használt – repülő drónok, amelyek lezuhanása tényleges sérülések okozására alkalmas. További kérdés az irányító ellen alkalmazott esetleges erőszak esetén, hogy a megtámadott személy feltételezheti-e, hogy mit okozhatott volna a gép, illetve mit várhatunk el a megtámadottól, hogy az ő tudata mit fog át a kezelő esetleges magatartása, szándéka kapcsán.

Jogos védelem esetén a gyakorlat kimunkálta a túllépés kérdését is. Reptülő drónnál azonban ez már problémát jelenthet mind az eszköz, mind az irányító esetében. Az ijedség, és a menthető felindulás [Btk. 22. § (3) bek.] természetesen ebben az esetben is elképzelhető, de hasonló esetek előfordulása esetén még a gyakorlatra vár ezen kérdés megválaszolása. Különösen igaz lehet ez abban az esetben, hogyha a „támadás” pillanatában a megtámadott személy számára nem látható, nem elérhető a kezelő. Nyilvánvalóan el fog telni bizonyos idő, mire felfedezi a drón irányítóját, és vele szemben valamilyen büntetőjogilag értékelendő magatartást tanúsít. Gyakorlat hiányában legfeljebb vélelmezni lehet, hogy ez valószínűleg a túllépés körében lesz majd vizsgálható. A kérdéskör megítélése körében egyelőre az EBH 2007. 1584. számú határozatban foglalt iránymutatást alkalmazhatjuk, mely szerint a birtokvédelem körében alkalmazott önhatalom is megalapozhatja a jogos védelem megállapíthatóságát.¹³

¹² BH 1983.261.

¹³ A kérdéskörhöz részletesen lásd UJVÁRI Ákos: A jogos védelem és a birtokvédelem viszonya az EBH 2007.1584. számú határozatban. Jogelméleti Szemle 2010/4. (<http://jesz.ajk.elte.hu/ujvari44.html>) és AMBRUS István: Polgári jogi elemek a büntető anyagi jogban. Polgári Jog 2017/3. (online elérhető a Wolters Kluwer Jogtárban)

Természetes, hogy a kérdés megítélése „tényállás függő”. A drónok ingatlan feletti zavaró reptetése megvalósíthatja a birtokvédelem körében alkalmazott ön-hatalom előfordulását. Nyilvánvaló, hogy a gyakorlat fogja ezt a kérdést majd értelmezni, miként azt is, hogy a támadó jellegű, vagy azzal közvetlenül fenyegető magatartás alapozhatja csak meg drón esetében is a jogos védelmet. A pusztá zavarás és birtokháborítás nyilvánvalóan ebbe a kérdéskörbe nem vonható.

Összességében látható, hogy jogos védelem esetében a gyakorlat, és esetleg a jogi szabályozás kisebb mértékű változása adhat majd megoldást.

2.2. A MAGÁNLAKSÉRTÉS

A másik problémás kérdés a magánlaksértés értelmezése. A Btk. 221. § (1) bekezdése nem hagy kétséget afelől, hogy a bűncselekményt az követi el, aki más lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre erőszakkal, fenyegetéssel vagy hivatalos eljárás színlelésével bemegy, illetve ott bent marad.

Látható, hogy drón esetében a cselekmény nem értelmezhető. A törvényi tényállás kétségen kívül a magánélet zavartalanságát védi, bűncselekmény vagy szabálysértés¹⁴ is lehet az elkövetési magatartás következménye.¹⁵ Jogi tárgy a lakás, egyéb helyiség, az ahhoz tartozó bekerített hely zavartalan használatához fűződő érdek, vagyis, alapvetően a magánlakás.¹⁶

Probléma lehet azonban az elkövetési tárgy körében a lakás, egyéb helyiség, bekerített hely, amely általában kert, telek lehet, és elsősorban itt fordulhat elő a repülő drón használata. Ugyanakkor az ingatlan feletti légteret a gyakorlatnak eddig soha nem kellett értelmeznie, soha nem kellett állást foglalni abban a kérdésben, hogy ezen a területen magánlaksértés bekövetkezhet-e, vagy sem.

A második probléma, hogy csak akkor tényállásszerű a cselekmény, ha a bent lévő jogosulttal szemben valósul meg. Továbbá, a bemenetel az egész testtel való bejutást jelenti. Ebből következően pedig nem a drónnak, hanem az elkövetőnek kell bejutni. Ezért is fogalmaz úgy a törvényi tényállás, hogy aki bemegy, vagy bent marad.

Mindezek alapján – egyelőre – az állapítható meg, hogy a repülő drón mint eszköz a magánlaksértés „elkövetője” nem lehet. Ezt legfeljebb a kezelő valósítja meg,

¹⁴ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) 166. §

¹⁵ BH 2014.357., BH 2016.106.

¹⁶ BELOVICS Ervin: Magánlaksértés. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján. Második, hatályosított kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 263. o.

így azonban értelmetlennek tűnik a bűncselekmény elemzése, hiszen ez utóbbi esetben az eddigi gyakorlat szerint kell a cselekményt megítélni.

Végül, az utolsó probléma, hogy az elkövetés módja is tényállási elem: erőszakkal vagy fenyegetéssel, illetve hivatalos eljárás színlelésével kell ezt megvalósítani. Ezek nélkül ugyan a szabálysértés megvalósul, de az elkövetési magatartás, és az elkövetés tárgya ugyanaz. Erőszak, fenyegetés eszközzel is megvalósítható, azonban a törvény nem hagy kétséget afelől, hogy ezt nem eszköznek, hanem a személynek, élő embernek kell megvalósítania. A fentiek ellenére sem tartom indokoltnak a repülő drónok miatt a magánlaksértés törvényi tényállásának módosítását, ugyanakkor az elkövetési magatartás jellegére figyelemmel a szabálysértési jogszabály változás már elképzelhető lehet.

2.3. ZAKLATÁS

Repülő drón jogsértő alkalmazása esetén teljes mértékben elképzelhetőnek tartom a zaklatás törvényi tényállásának alkalmazását.¹⁷ A Btk. 222. § (1) bekezdése alapján, aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen, vagy tartósan háborgatja, vagy félelemleltetés céljából azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül fenyegető esemény következik be.

A bűncselekmény jogi tárgya az emberi méltóság és a magánszférához való jog.¹⁸ Elkövetési magatartása elsősorban a háborgatás. Ez alkalmatlankodás, mások megzavarása útján valósul meg. Azaz, bármely nyugtalanságot keltő tevékenység alkalmas lehet a zaklatás megállapítására. A cselekménynek ugyanakkor alkalmasnak kell lennie a mindennapi életvitel megnehezítésére. Ebbe viszont a repülő drónok alkalmazása is értelmezhető.

Nem hagyható figyelmen kívül azonban, hogy nem általános magatartásról, hanem célzatos cselekményről van szó. Azaz, a zaklatás megvalósulásához az szükséges, más rendszeres vagy tartós háborgatása a megfélemlítés, vagy a magánéletébe, illetve mindennapi életébe önkényes beavatkozás céljából történjen.¹⁹ A cselekményt tehát egyenes szándékkal követhető el. Ilyen lehet olyan játékcélú felhasználás, amely szándékosan figyelmen kívül hagyja az ingatlanok határait, és alkalmas mások nyugalmanak megzavarására, pl. a drón okozta hanghatással, vagy olyan fajta röptetéssel, amely magában hordozza a sérülés alkalmazásának lehetőségét.

¹⁷ Az újabb jogirodalomban lásd AMBRUS István – UJVÁRI Ákos: A zaklatás bűncselekményének gyermekévei. Magyar Jog 2016/7-8. 424-435. o., BÉRCES Viktor: A zaklatás törvényi tényállásába ütköző cselekmények minősítése és bizonyítási kérdései. Magyar Jog 2017/7-8. 454-462. o.

¹⁸ BELOVICVS Ervin: Zaklatás. In: Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 269. o.

¹⁹ BH 2011.268.

További feltétel a zaklatás első fordulata vonatkozásában, hogy a háborgatás rendszeres, vagy tartós legyen. Azaz, általában hosszabb időn keresztül, folyamatosan, visszatérően nyugtalanítja az elkövető a sértettet.

A gyakorlat azonban részben a technikai eszközök alkalmazását már kimunkálta, hiszen az elkövetési magatartás bármi lehet, és a jogértelmezés ide sorolja a technikai eszközöket is, mint pl. sms-ek, e-mailek használatát. De az elkövetési magatartás körében értelmezhető a követés, a lakóhely szemmel tartása is, amely repülő drón útján is megvalósul.

A Btk. 222. § (3) bekezdése alapján súlyosabban büntetendő, aki a zaklatást házastársa, volt házastársa, élettársa, vagy volt élettársa sérelmére valósítja meg (egyebek mellett).

Az már nem lehet vitás, hogy ilyen jellegű magatartás a repülő drón felhasználásával is elkövethető, hiszen a sértett követése, a levegőből való nyugtalanítása – az egyéb törvényi feltételek megvalósulása esetén – egyértelműen tényállásszerű lehet.

2.4. BECSÜLET CSORBÍTÁSÁRA ALKALMAS HAMIS HANG- VAGY KÉPFELVÉTEL KÉSZÍTÉSE

A repülő drón használata megvalósíthatja továbbá a Btk. 226/A. §-ában foglalt becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel készítése bűncselekményét. Ezen tényállást az követi el, aki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételeket készít.

A bűncselekmény célzata a becsület csorbítása hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú felvétel készítése útján. Ezen bűncselekménynek a repülő drón eszköze lehet. Abban az esetben, ha pl. légi felvételt készítenek valamely személyről, annak tudta, beleegyezése nélkül, és az így elkészített felvételt pl. montázs útján meghamisítják, és olyan módon használják fel vagy hozzák nyilvánosságra, amely alkalmas a becsület csorbítására.

2.5. KÖZLEKEDÉSI BŰNCSELEKMÉNYEK

A repülő drónok által megvalósított jogellenes magatartások körében jelentős helyet foglalhatnak el a közlekedési bűncselekmények.²⁰ Elsősorban a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmények kell vizsgálni.

A Btk. 232. § (1) bekezdése alapján ezt a bűncselekményt az követi el, aki közlekedési útvonal, jármű, üzemi berendezés vagy ezek tartozéka megrongálásával vagy megsemmisítésével, akadály létesítésével, közlekedési jelzés eltávolításával vagy megváltoztatásával, megtevesztő jelzéssel, közlekedő jármű vezetője ellen erőszak

²⁰ VISKI László: Közlekedési büntetőjog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974. 308-309. o.

vagy fenyegetés alkalmazásával vagy más hasonló módon más vagy mások életét vagy testi épségét veszélyezteti.

Ezen bűncselekmény tehát a repülő drónok igénybe vétele esetén szinte minden esetben alkalmazható, még akkor is, ha egyébként semmilyen külső szabályozás a repülő drónokra vonatkozóan nincs.

Ennek elkövetője ugyanis – extraneus – kívülálló. Csak olyan lehet, aki nem áll meghatározott közlekedési szabályok hatálya alatt. Amennyiben igen, úgy más bűncselekményt, közúti veszélyeztetés (Btk. 234. §) vagy vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése (Btk. 233. §) jöhet szóba.

A bűncselekmény valamely közlekedési ágazat biztonságához fűződő érdek védelmét szolgálja, amely lehet mind vasúti, légi, vízi vagy közúti. A törvényhozó mind a szándékos, mind a gondatlan magatartást bünteti, melynek eredménye a veszélyhelyzet. Nem kell ténylegesen baleset, ha azonban ez mégis bekövetkezik, a cselekmény súlyosabban minősül, de a tényállásszerűséghez elég az absztrakt veszélyhelyzet is.

Elsődleges relevanciája az elkövetési magatartásnak van, amely megvalósulhat akadály létesítésében, ami bármi lehet, amennyiben annak következtében nem lehetséges a közlekedés biztonságos lebonyolítása.

Relevánsabb azonban a jármű vezetője elleni erőszak vagy fenyegetés. Ez a bűncselekmény passzív alanya és haladásban lévő jármű esetén valósul meg.

A gyakorlat egyértelmű abban, hogy a cselekmény dologgal szemben is megvalósulhat, de amennyiben áttevődik a vezetőre, úgy a magatartás tényállásszerű. Ilyen pl. a vasúti mozdonyok kövel való megdobálása.

Releváns elkövetési tárgy a közlekedési útvonal, vagy a közlekedési jármű. Az útvonal fogalma kellően tág, hiszen abban légtér és a légi folyosó is beletartozhat. A gyakorlatban ugyanakkor értelmezhető olyan légtér is, amely nem tartozik szorosan a légi folyosó kategóriájába. A bevezetőben már utaltunk a rendőrségi, vagy mentő-helikopterekre, amelyek lényegében szabad útvonalon közlekednek, és bárhol megjelenhetnek olyan területen, ahol pl. repülő drónok röptetése történik.

A cselekmény tehát bármely területen megvalósulhat, amely közlekedésre igénybe vehető.

Összefoglalva, a repülő drón olyan jellegű alkalmazása, amely repülőgép, helikopter, vízi- vagy közúti jármű vezetőjét akadályozza, mert pl. szándékosan, vagy gondatlanul a vezető elé reptetik, és ezzel baleset veszélyét idéznek elő, tényállásszerű, és a bűncselekmény megállapítására lehet alkalmas.

Minden olyan esetben, amikor a repülő drónokra vonatkozóan már van szabályozás, a vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése kerülhet szóba.

A Btk. 233. § (1) bekezdés alapján a fenti bűncselekményt az követi el, aki a vasúti, a légi vagy a vízi közlekedés szabályainak megszegésével más vagy mások életét vagy testi épségét veszélyezteti.

Ma már köztudomású tény, hogy a katonai célú repülő drónok lényegében nagyméretűek és üzemeltetésük szabályosan, repülőtérrel történik. Ezen két körülmény figyelembe vételével megállapítható, hogy rájuk a légi közlekedés szabályai vonatkoznak. Ezek megszegése ezért a fenti bűncselekmény megállapítására alkalmas, és nyilvánvaló, hogy külön büntetőjogi szabályozást nem igényel.

2.6. FOGLALKOZÁS KÖRÉBEN ELKÖVETETT VESZÉLYEZTETÉS

Alkalmazható bűncselekménynek tartom a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetést is. A Btk. 165. § (1) bekezdése szerint ezt az valósítja meg, aki foglalkozási szabály megszegésével más vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki, vagy a közvetlen veszélyt szándékosan idézi elő.

Repülő drón esetében is akkor valósulhat meg ezen cselekmény, ha van valamilyen szabályozás. Ez mind írott vagy szakmai, akár íratlan szabály is lehet. Amennyiben ezek megszegése okozati összefüggésben veszélyhelyzetet és/vagy balesetet, sérülést okoz, a bűncselekmény minden további nélkül megállapítható. Itt vetődik fel azonban először az esetleges szabályozási igény, de ez is büntetőjogon kívül, oly módon azonban, melynek értelmezése a bűncselekményi tényállás megállapítását segítheti elő.

A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés ugyanis foglalkozási szabály megszegésével követhető el. A cselekmény ugyanakkor limitált veszélyeztetési szándékot foglal magába, vagyis a szándék csak a veszélyhelyzetre terjedhet ki. Repülő drón esetében a vonatkozó szabályok szándékos megszegésével képzelhető ez el (alapeseti vegyes bűnösség).

A gyakorlatból példát is tudunk felhozni az értelmezés megkönnyítésére. Eszerint, foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés vétségét és nem közlekedés biztonsága elleni bűncselekményt valósít meg, aki a közlekedés biztonságát nem aktív magatartásával veszélyezteti, hanem a foglalkozása szabályainak megszegésével gondatlanságból idézi elő a veszélyhelyzetet.²¹ Ilyen lehet pl. a repülő drón nem megfelelő karbantartása, akkumulátorának elégtelen feltöltése és az ennek következtében történő lezuhanás okozta veszélyhelyzet.

Elképzelhetőnek tartom, hogy pl. munkavégzésre használt drónok esetében már egyértelműen beszélhetünk „íratlan szakmai szabályokról”. Játékok esetében azon-

²¹ BH 2011.156.

ban indokolt lehet valamilyen szabályozás, mégpedig olyan, amely a forgalmazó számára kötelezővé teszi, hogy ezt megismertesse a vásárlóval, adott esetben még ezt regisztráció is elősegítheti, amely nyomon követhetővé és számon kérhetővé teszi a szabálytól eltérő felhasználást és esetlegesen akár büntetőjogi, akár közigazgatási jellegű felelősségre vonást.

A drónra vonatkozóan ugyanis kezelési, karbantartási szabályok minden további nélkül felállíthatók. Példaként elképzelhető, hogy sportesemény közvetítése kapcsán olyan kamerát magában foglaló repülő drónt alkalmaznak, amelynek előzetes műszaki ellenőrzését, szervizelését elmulasztották, nem ellenőrizték az akkumulátorok feltöltöttségi szintjét, és ennek következtében az eszköz a játékosok vagy a nézők közé zuhan, és személyi sérülést, adott esetben halált is okoz. Nem lesz kétséges annak megállapítása, hogy a kezelőtől elvárható lett volna, hogy csak megfelelő műszaki állapotban lévő drónt röptessen emberek fölé. Különösen igaz ez azon munkavégzésre használt eszközök esetében, amelyek a játékcélú felhasználásnál lényegesen nagyobbak, súlyosabbak, és további eszközöket is magukban foglalnak, azaz egyértelműen különösebb vizsgálat nélkül is alkalmasak sérülés vagy halál okozására.

2.7. RONGÁLÁS

Álláspontom szerint a repülő drónnal vagyon elleni bűncselekmények is elkövethek. Ezek közül elsősorban a rongálás jöhet szóba. A Btk. 371. § (1) bekezdése szerint aki idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, rongálást követ el.

Szükséges utalni arra, hogy a bűncselekménynek gondatlan alakzata (ma már) nincs, azaz, csak abban az esetben állapítható meg, ha valaki a repülő eszközt szándékosan vezeti neki más vagyontárgyának és okozza annak megsemmisülését vagy megrongálását.

A polgári célú repülő drónok felhasználása elsősorban megfigyelés, fényképezés, filmzés céljából történik. Alkalmas lehet ezért az üzleti titok megsértése bűncselekményének megállapítására is.

2.8. ADATSZERZÉSSEL ELKÖVETHETŐ BŰNCSELEKMÉNYEK

A Btk. 418. §-a alapján, aki jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva üzleti titkot jogosulatlanul megszerez, felhasznál, más személy részére hozzáférhető tesz vagy nyilvánosságra hoz, ezen bűncselekményt valósítja meg.

A kamerával ellátott repülő drón esetében nem lehet vitás, hogy üzleti titok jogosulatlan megszerzésének az eszköze lehet.

Az üzleti titok megsértése bűncselekményének elkövetési magatartása a megszerzés. Lényegében nyitott tényállásról beszélünk, amely bármilyen módon meg-

valósítható.²² Ilyen lehet pl. egy autógyártó üzem kísérleti telepén lefolytatott új modellek tesztelésével kapcsolatos események lefilmezése.

Amennyiben a titkokat csak dokumentum formájában fogadjuk el, nyilvánvalóan a bűncselekmény abban az esetben állapítható meg, ha ezek lefotózására vagy lefilmezésére képes a repülő drón, ez azonban – véleményem szerint – sokkal inkább a kémfilmek világába tartozik, sem mint a mindennapokban megvalósuló tényállásszerű magatartások körébe.

Kevésbé lehet vitás, hogy a repülő drónnal elkövethető a tiltott adatszerzés bűncselekménye.²³ A Btk. 422. § (1) bekezdés a), b) és d) pontjában foglalt magatartás jöhet figyelembe. Eszerint, aki személyes adat, magántitok, gazdasági titok vagy üzleti titok jogosulatlan megismerése céljából más lakását, egyéb helyiségét vagy az azokhoz tartozó bekerített helyet titokban átkutatja, más lakásába, egyéb helyiségébe vagy az azokhoz tartozó bekerített helyen történeteket technikai eszköz alkalmazásával megfigyeli vagy rögzíti, illetve elektronikus hírközlő hálózat – ideértve az információs rendszert is – útján másnak továbbított vagy azon tárolt adatot kifürkész, és az észlelteket technikai eszközzel rögzíti, a tiltott adatszerzés bűncselekményét valósítja meg.

A bűncselekmény célja a magántitok, gazdasági vagy üzleti titok megismerése. A releváns elkövetési magatartás a megfigyelés, vagy technikai eszköz alkalmazásával történő rögzítés. Azaz, bármilyen, nem titkos szolgálatok által alkalmazott módszer figyelembe jöhet. Feltétele, hogy mindez titokban, a passzív alany által fel nem ismerhető módon történhet.

Problémát lényegében az elkövetés helye okozhat, hiszen kizárólag magánlakás, annak egyéb helyisége vagy azokhoz tartozó bekerített helyen valósulhat meg, vagyis nem csak a lakáson belül. Optikai, elektronikai eszközökkel, kamerával, fényképezőgéppel vagy egyéb lehallgató eszközök felszerelésével a repülő drón alkalmas lehet ezen magatartás tanúsítására.

Persze kérdés, hogy üzleti vagy gazdasági titkot nem biztos, hogy magánlakásban, vagy egy udvari fürdőmedence mellett figyelhet meg az ingatlan fölé berepülő drón.

Álláspontom szerint itt már felmerül a jogi szabályozás igénye, hiszen a repülő drónok alkalmazására figyelemmel az elkövetés helyét ki kellene terjeszteni gazdasági, ipari létesítményekre és azokhoz tartozó ingatlanokra, ahol nagyobb eséllyel valósulhat meg gazdasági illetőleg üzleti titkok megismerése, megfigyelése.

Az informatika fejlődésének következtében – értelemszerűen – elterjedtek az ahhoz kapcsolódó illegális magatartások. Azaz, személyek képesek arra, hogy infor-

²² Ehhez lásd GELLÉR – AMBRUS: i.m. 209–215. o.

²³ MOLNÁR Gábor Miklós: Tiltott adatszerzés. In: Belovics – Molnár – Sinku: i.m. 879–884. o.

mációs rendszerbe jogellenesen behatoljanak. Ezen a magatartás kapcsán elsősorban az ún. „hacker”-ekre kell gondolni.²⁴ Ugyanakkor a Btk. teljes körű szabályozásának köszönhetően még az ún. légi hackerekkel szemben is találunk törvényi tényállást.

Ilyen a Btk. 423. §-ában megfogalmazott információs rendszer vagy adat megsértése bűncselekménye, melyet az követi el, aki információs rendszerbe az információs rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul belép. Mindez elkövethető olyan technikai eszközzel, amelyet repülő drónra szerelnek, és azt olyan rendszer vagy eszköz közelébe juttatják, amelyből az információt igyekeznek megszerezni. Kétségtelen, hogy egyfajta XXI. századi bűncselekményről beszélhetünk, azonban a büntető törvény kész ezen probléma kezelésére.

A fentiekre figyelemmel az már nem is lehet kétséges, hogy a repülő drón eszköze lehet a kémkedés bűncselekménye megállapításának is. A Btk. 261. §-a lényegében nyitott törvényi tényállást tartalmaz, hiszen elkövetési magatartása a hírszerző tevékenység folytatása, amely lényegében bármi lehet, nyilvánvaló ezért, hogy pl. katonai objektumok illegális megfigyelése repülő drón útján is megvalósulhat.

Végül, a büntető anyagi jog alkalmazása szempontjából a jogosulatlan titkos információgyűjtésre vagy adatszerzésre kell utalni. Ennek elkövetési magatartása a Btk. 307. §-a alapján az engedélyhez kötött titkos információgyűjtést, illetve adatszerzés engedély nélküli végzése, vagy az engedély kereteinek túllépése. Nem vitás, hogy ennek a repülő drón eszköze lehet. Természetesen csak abban az esetben valószínűleg meg bűncselekmény, ha külső engedély keretében értelmezhető cselekményről van szó.

A repülő drón abban az esetben értendő ide, ha vonatkoztatható rá az új Be. 232. § (3) bekezdésében foglalt feltétel, azaz, hely titkos megfigyelése során a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv bírói engedéllyel – a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely kivételével – a lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen, illetve – a közösségi közlekedési eszköz kivételével – járművön történeteket titokban technikai eszközzel megfigyelheti és rögzítheti. Ennek engedély nélküli, vagy engedélyt meghaladó alkalmazása esetén nyilvánvaló a bűncselekmény megállapíthatósága. A cselekményt csak hivatalos személy követheti el, melyből következően nem lehet kizárt, hogy titkos információgyűjtést vagy adatszerzést folytató állami hatóságok repülő drónt is igénybe vehetnek. Ezt jelenleg jogszabály számukra nem tiltja. Jogellenes felhasználás esetén azonban a bűncselekmény megállapításának lehet helye.

²⁴ MEZEI Kitti: A kibérbűncselekmények hazai szabályozásának aktuális kérdései. Magyar Jogászegyleti Értekezések 9-10. Budapest, 2018. 158-167. o.

2. Az új Be. rendelkezései és a drónok egyes összefüggései

A repülő drónok alkalmazása nemcsak bűncselekmény megállapítására lehet alkalmas, hanem felveti a büntetőeljárás körében a bizonyításra vonatkozó szabályok vizsgálatát. Nem lehet kétséges, hogy repülő drón szolgáltathat olyan bizonyítékot, amely az új Be. vagy a büntető anyagi jog alkalmazása során a bizonyítás szempontjából releváns lehet. Előjáróban leszögezhető határozott álláspontom, hogy az új Be. módosítása sem szükséges a repülő drónokra tekintettel.

Jellegénél fogva az új Be. 204. §-a szerinti tárgyi bizonyítási eszközként értékelhető, lényegében mind a drón, mind az általa szolgáltatott bizonyíték.

Ennek megítélésénél jelentősége van az új Be. 204. § (2) bekezdésében foglalt kiterjesztő értelmezésnek, mely szerint irat minden olyan tárgyi bizonyítási eszköz, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít. Az (1) bekezdés szerint pedig az irat tárgyi bizonyítási eszköz. Nem vitás, hogy ilyenek minősül tehát a drón is.

Ilyen jellegű műszaki eszközt számtalan esetben használnak fel a büntetőeljárás során a bizonyítás céljából. Ilyen lehet pl. az ipari-kamera felvétele, amely bankrablást rögzít, helikopterről készített felvétel, a tv társaságok büntetőeljárásában felhasznált felvételei, vagy rendőrségi felvételek, pl. tömegzavargások esetén.

A repülő drón ezért a bizonyítás körében hasznos lehet mind információ megszerzésére, mind pedig pl. követés felhasználására. Az alkalmazásnak azonban értelemszerűen törvényi korlátai lehetnek. Ilyen elsősorban a bizonyítás törvényessége. Ezen belül is a lefoglalás és a bizonyítási eszközök kezelésének törvényessége.

Az új Be. 166. § (1) bekezdése ugyanis nem hagy kétséget afelől, hogy a bizonyítási eszközök felderítése, összegyűjtése, biztosítása és felhasználása során e törvény rendelkezései szerint kell eljárni. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 77. § (2) bekezdés pedig előírta, hogy a bizonyítási cselekmények végzésekor az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait, és a kegyeleti jogot tiszteletben kell tartani és biztosítani kell, hogy a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül ne kerüljenek nyilvánosságra. Ezek a jogok az új Be.-ben már mint alapelvek jelennek meg a törvény 2. §-ában.²⁵

²⁵ „Az alapvető jogok védelme

2. § (1) A büntetőeljárásban tiszteletben kell tartani mindenkinek az emberi méltóságát.

(2) A büntetőeljárásban mindenki számára biztosítani kell a szabadsághoz és személyi biztonságához fűződő jogot.

(3) A büntetőeljárásban alapvető jogot korlátozni csak az e törvény szerinti eljárásban, az e törvényben meghatározott okból, módon és mértékben lehet, feltéve, hogy az elérni kívánt cél kisebb korlátozással járó más eljárási cselekmény vagy intézkedés útján nem biztosítható.”

Ezen tiltó és garanciális szabályok azonban nem minden esetben jelentik a felhasználás kizártságát. Hiszen az új Be. 167. § (1) bekezdése a bizonyítékok értékelése körében azok szabadságának elvéből indul ki, mivel a büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz. Csupán a bűncselekmény útján, tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozása útján szerzett bizonyíték felhasználása tilos. A gyakorlatra vár e körben értelmezni a repülő drónt, illetőleg az általa szolgáltatott bizonyítékot. Azonban a tisztesség elve és a tisztességes eljárás követelménye a repülő drón által szolgáltatott bizonyíték esetén is figyelembe veendő.

Ebben a körben sajátos helyzetet teremt a mérgezett fa gyümölcsének értelmezése.²⁶ Kontinentális jogrendszerünk általában ezen angolszász felfogást nem osztja. Azaz, nem minősül más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett bizonyítéknak, ha a vizsgálandó és felhasználandó tény normasértéssel beszerzett bizonyítási eszközből ered. Ennek különös jelentősége van pl. a repülő drónok által szolgáltatott információk esetén abban az esetben, ha maga a felhasználás illegálisnak minősül.

Képzelnék el azt az esetet, ha valaki üdülő övezetben az ingatlanok felett azért reptet videokamerával vagy fényképezőgéppel felszerelt eszközt, mert illegálisan szeretne felvételeket készíteni ruhátlanul napozó hölgyekről abból a célból, hogy azt akár valamely közösségi oldalon megjelenítse. Ugyanakkor azonban valamely személy sérelmére elkövetett bűncselekményt, pl. rablást rögzít, amely egy magánlakás kertjében történik. Abban az esetben, ha az így készült felvételt a büntetőeljárás szabályai szerint a bűnüldöző hatóságok lefoglalják, nem tartom kizártnak a felvétel felhasználását a bizonyítási eljárás során. Feltétel azonban, hogy a személyiségi jogok megsértése büntető és polgári következményekkel járhat, azaz a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül nem kerülhetnek nyilvánosságra, vagyis az új Be. 2. §-a és 167. § (5) bekezdésében foglaltak szem előtt tartásával kerülhet sor az így készült felvétel felhasználására. Akkor viszont nem minősül jogellenesnek a személyiségi jog sérelme, ha bizonyíték megszerzése érdekében szükséges a felhasználás, azzal a kitételrel, hogy illetéktelen személy tudomására természetesen nem hozható.

Mindezek azonban feltételezések, egyelőre a büntetőeljárásban még nem találoztunk repülő drón által szolgáltatott bizonyítékkal, vagy esetlegesen már láttunk ilyen felvételt, csak nem tudtuk, hogy az ilyen eszközökből származik. Különös jelentősége van a titkos adatszerzés és a titkos információgyűjtés körében a repülő drónnak.

²⁶ A legújabb hazai szakirodalomban lásd ELEK Balázs: A „mérgezett fa gyümölcsének elve” a hazai és a strasbourgi joggyakorlat tükrében. Magyar Jog 2018/2. 94-104. o.

Az előzőekben már utaltam rá, hogy jogszabályok nem tiltják, hogy ezen bizonyítási eljárás során repülő drónt alkalmazzanak. A kérdés elsősorban ott merül fel, hogy külső engedélyhez kötött eszköznek, vagy ezen kívülállónak kell-e a repülő drónt tekinteni. Mind a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 54. § (1) bekezdése, mind a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 66. § (1) bekezdése azonos módon szabályozza azt a kérdést, mely szerint nem kell bírói engedély például épület külső megfigyelésére, objektum, terep, útvonal, jármű, esemény, személy megfigyelésére, vagy ezen megfigyelés rögzítésére.²⁷

Az új Be. 232. § (3) bekezdés alapján azonban – mint arra fentebb már történt utalás – külső engedélyhez kötött valamely hely titkos megfigyelése, vagy – a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely kivételével – a magánlakásban, illetve – a közösségi közlekedési eszköz kivételével – járművön történtek titokban technikai eszközzel megfigyelése és rögzítése. Vagyis, a titkos kutatás és megfigyelés már engedélyhez kötött.

A kérdés, hogy a repülő drón lehet-e olyan technikai eszköz, amely a fenti jogszabályok körébe tartozik. Az új Be. ezeket nem sorolja fel, ezért értelemszerűen a repülő drón is ebbe a körbe tartozhat. Azt pedig már az alkalmazás jellege dönti el, hogy engedélyhez kötött, vagy külső engedélyhez nem kötött módon kerül sor a felhasználásra.

Lényegében nem látok különbséget a titkos adatszerzés és a titkos információszerzésre vonatkozó szabályok között a drónok megítélése kérdésében. Az alapvető következtetés ezért az, hogy a repülő drón alkalmazása ma egyik formában sem kizárt.

A bizonyítási eljárás során azonban érdekes lehet a régi Be. 206. § (1) bekezdésében foglaltak összevetése a repülő drón által szolgáltatott információval. Eszerint ugyanis, ha az ügyész a titkos adatszerzés eredményét a büntetőeljárásban bizonyítékként kívánja felhasználni, a titkos adatszerzés engedélyezése iránti indítványt, a bíróság határozatát, és a titkos adatszerzés végrehajtásáról készített jelentést csatolja a nyomozás irataihoz.²⁸ Azaz, elsősorban okirati bizonyíték formájában jelennek meg az eredmények. Az természetesen nem lehet vitás, hogy tárgyi bizonyítási eszközként kell felhasználni az elkészített felvételeket. A technikai eszköz jellege ezért

²⁷ Ehhez átfogóan lásd BODA József: A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei és gyakorlata. Belügyi Szemle 2015/9. 5-29. o.

²⁸ Ezen idézett szabályt az új Be. explicite ugyan már nem jeleníti meg, a tárgyi bizonyítási eszköz fentebb már idézett, mikénti szabályozásából azonban implicite következik, hogy továbbra is ebben a formában juthat el az így beszerzett bizonyítási eszköz a bírósághoz.

legfeljebb a végeredményből derül ki, pl. a légi felvétel leírása, vagy megtekintése útján. Ebben az esetben sem biztos, hogy mindig nyilvánvaló a felhasználó számára az, hogy ezt repülő drón készítette.

Összességében tehát, a büntetőeljárás jogban különösebb problémákat nem lehet felállítani, illetve ezek előfordulása esetén azok a törvény szerint megoldhatók.

3. Összegzés

Az Alkotmánybíróság a 2/2007. számú határozatában fejtette ki, hogy a bűnüldözés kockázata az államot terheli. Ez pedig csak anyagi és eljárási jogszabályok által meghatározott rendben folyhat. Azaz, a magánélet tiszteletben tartása mind Magyarország Alaptörvényének VI. cikke, mind a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya²⁹ szempontjából releváns. Ugyanakkor azonban ezen kérdés megítélésénél – álláspontom szerint – a repülő drón nem különbözik a manapság általánosan használt eszközöktől.

A titkos eszközök alkalmazása a közrend vagy közbiztonság és a nemzetbiztonság védelme céljából indokolt az Alkotmánybíróság szerint. Nyilvánvaló, hogy kivételesen, ultima ratióként lehet figyelembe venni akkor, ha nyílt eljárásban alkalmazható eszközök nem elegendőek, a felderítés pedig kilátástalan.

Összességében tehát – álláspontom szerint – a büntető anyagi jog és büntetőeljárás jog szempontjából vizsgálva a távirányított repülő alkalmazását, szükséges rámutatni arra, hogy jelenleg is rendelkezésre állnak olyan jogszabályok, amelyek az alkalmazásuk, felhasználásuk, illetőleg a tiltott alkalmazás következményeinek megállapítása szempontjából relevánsak és figyelembe vehetőek. Felmerül ugyanakkor számos kérdés, amely a drónok jellege folytán további jogi szabályozást igényel. Felhasználásuk ugyanis olyan problémákat valószínűsít, amelyek nem feltétlenül oldhatók meg a jelenlegi szabályozás keretei között.

Jogi szabályozás azonban véleményem szerint elsősorban a közlekedés biztonsága, a foglalkozási szabályok, az engedélyezési eljárás, valamint a nyilvántartási és regisztráció körében, valamint esetlegesen a szabálysértés keretei között képzelhető el.

²⁹ Magyarországon kihirdette az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet, melynek 17. Cikk 1. pontja szerint "Senkit sem lehet alávetni a magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig a becsülete és jó hírneve elleni jogtalan támadásnak."

Említést érdemel végül, hogy jelenleg is számos olyan megfigyelésre alkalmas eszköz használata történik (pl. bűnüldöző hatóság, illetve a sajtó képviselői által készített videofelvételek), amelyek hasonló problémákat vetnek fel, alkalmazásuk, illetve felhasználásuk törvényességével kapcsolatban azonban a büntető anyagi jog és büntetőeljárás jog szempontjából jelentős problémák nem merültek fel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AMBRUS István – UJVÁRI Ákos: A zaklatás bűncselekményének gyermekévei. Magyar Jog 2016/7-8.
- AMBRUS István: Polgári jogi elemek a büntető anyagi jogban. Polgári Jog 2017/3.
- BELOVICS Ervin: Büntetőjog I. Általános Rész. HVG-ORAC, Budapest, 2017.
- BELOVICS Ervin: Magánlaksértés. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján. Második, hatályosított kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2013.
- BELOVICS Ervin: Zaklatás. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján. Második, hatályosított kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2013.
- BÉRCES Viktor: A zaklatás törvényi tényállásába ütköző cselekmények minősítése és bizonyítási kérdései. Magyar Jog 2017/7-8.
- BODA József: A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei és gyakorlata. Belügyi Szemle 2015/9.
- CHENG, Hong: Autonomous Intelligent Vehicles. Theory, Algorithms, and Implementation. Springer, London, 2011.
- DOUGHERTY, Michael J.: Drones: An Illustrated Guide to the Unnamed Aircraft that are Filling Our Skies. Amber Books Limited, Phoenix, 2015.
- ELEK Balázs: A “mérgezett fa gyümölcsének elve” a hazai és a strasbourgi joggyakorlat tükrében. Magyar Jog 2018/2.
- ELLIOT, Alex: Drónok kézikönyve. Cser Kiadó, Budapest, 2017.
- FROOMKIN, A. Michael – COLANGELO, P. Zak: Self-Defense against Robots and Drones. Connecticut Law Review. 2015/1.
- GELLÉR Balázs – AMBRUS István: A magyar büntetőjog általános tanai I. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.
- KNOOPS, Geert-Jan Alexander: Drones at Trial: State and Individual (Criminal) Liabilities for Drone Attacks. International Criminal Law Review 2014/1.

- MÉRGET, Frédéric: The Humanitarian Problem with Drones. *Utah Law Review*. 2013/5.
- MEZEI Kitti: A kiberbűncselekmények hazai szabályozásának aktuális kérdései. *Magyar Jogászegyleti Értekezések 9-10*. Budapest, 2018.
- MOLNÁR Gábor Miklós: Tiltott adatszerzés. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: *Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján. Második, hatályosított kiadás*. HVG-ORAC, Budapest, 2013.
- PALIK Mátyás (szerk.): *Pilóta nélküli repülés profiknak és amatőröknek. Második, javított kiadás*. NKE, Budapest, 2013.
- TAKAHASHI, Timothy T.: Drones and Privacy. *The Columbia Science&Technology Law Review*. 2012/3.
- UJVÁRI Ákos: A jogos védelem és a birtokvédelem viszonya az EBH 2007. 1584. számú határozatban. *Jogelméleti Szemle* 2010/4.
- VISKI László: *Közlekedési büntetőjog*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974.